

Evaluation Translation of the Novel "Mossem al-Hijrah Ela Al-Shamal" Based on the Ladmira Theory

Yosra Shadman*

Assistant Professor, Department of Arabic Language and Literature, Ilam University, Ilam, Iran

Fatemeh Akbarizadeh

Associate Professor, Department of Arabic Language and Literature, Faculty of Literature, Alzahra University, Tehran, Iran

Abstract

Jean-René Ladmira, in the field of translation theory with a destination-oriented approach, believes that limiting translation to simple encryption is incorrect and the translator should produce meaning or re-create it. This theoretician has provided solutions such as displacement, disambiguation, addition, etc. This essay presents examples of successful translations according to Ladmira's components and analyzes their success according to the components. Then he mentioned other examples that were not successful according to the components and also stated their lack of success. Finally, the reasons for the strength and weakness of Amiri's translation are shown

* Corresponding Author: y.shadman@ilam.ac.ir

How to Cite: Shadman, Y., Akbarizadeh, F. (2024). Evaluation Translation of the Novel "Mossem al-Hijrah Ela Al-Shamal" Based on the Ladmira Theory. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 14 (30), 157-182. doi: [10.22054/RCTALL.2023.70819.1655](https://doi.org/10.22054/RCTALL.2023.70819.1655)

based on Admiral's theory. The result of the research shows that the translator has fully complied with the components of Jean-René Ladmiral in terms of disambiguation and augmentation and has presented a readable and understandable text in the target culture. But in some cases, especially in the examples of displacement and deletion, the translator used the components of the Admiral's model inappropriately and caused damage to the story in the transfer of meaning and rhetoric.

Keywords: Translation Evaluation, Ladmiral's Theory, Migration Season to al-Shamal, Tayeb Saleh, Reza Ameri.

Introduction

In this study, among the literary works translated from Arabic to Persian, an excerpt of the novel entitled: "Season of Migration to the North" by Tayyab Saleh has been selected; because some prominent critics, due to the author's special ability in the field of fiction and novels, have made him to be famous as "Elite of Arab storytelling" and introduced him as the successor of the prominent novelist "Najib Mahfouz" (Molavi, 2010: 1). Reza Ameri; An Iranian translator has been assigned to translate this work. Based on the theory of Jean René Ladmiral, this article deals with the re-analysis of Reza Ameri's translation of the novel entitled: "Season of Migration to the North" to identify and examine the translation approach by evaluating the translator's method.

Research Questions

- According to the solutions provided by Admiral, how did the translator act?

- Has the translator been able to present a readable and understandable text in the target culture, or has he alienated in the translation?

Research Review

Due to the significance of the novel entitled: "Season of Migration to the North", several works have been published in the review of its literary facets and have put emphasis on this novel in terms of story elements and post-colonial content. However, no research has been yet conducted in the field of criticism of the Persian translation of this work. The Persian translation of this work has been reviewed for the first time in Iran. Since this study evaluates the translation with Ladmira's and Berman's approach, the researches related to this approach to the mentioned novel.

The article entitled: "Research of Abdul Latif Tsoji's translation of the fundamental story of One Thousand and One Nights" based on the approach of JeanRené Ladmira" (2015), written by Shahram Delshad, Seyyed Mehdi Masbouq, and Salahuddin Abdi. This article attempted to criticize Tasouji translation of the story "One Thousand and One Nights" based on Admiral' applied theory and evaluate the translator's performance in the context of the source text. The authors in this article accepted the principle as the most proper method for translating the book: "One Thousand and One Nights" is a goal-oriented and free method, and considered the Admiral's theory to be the most compatible with this principle.

The article "Confrontational examination of the process of elimination or entropy in Persian translations of One Thousand and One Nights" (2015), written by Shahram Delshad. The article evaluated the elimination component, which is one of the components of the Admiral's model, in three categories of expression of love states, translation of Islamic Arabic poems, and signs in Persian translations

of "Alif Laila and Laila". This study examined the Persian translations of the work only by analyzing the elimination theorem in three different aspects.

The article "Evaluation of the translation process of Nahj al-Balagheh words based on Admiral's theory" (2016), written by Ali Sayadani and Siamak Asgharpour, examined various methods of interaction with Nahj al-Balaghah lexicons in translation, and also evaluated Ali Shirvani's performance in translating Nahj al-Balaghah concepts. The findings of the study showed that based on Admiral's components, the translator's approach is destination-oriented in some parts of the translation and origin-oriented in another part, and despite adhering to the vocabulary of the source language, he has also focused on conveying the textual message.

The article "Criticism of the novel: Seasons of Migration to the North, based on the components of the modern novel" (2019), written by Ali Akbar Nursaideh and Parviz Jahanshahlou, analyzed the components of modernism such as lyricism, passing of time, different viewpoints, blending of reality with imagination, etc. The findings indicate that the components of poetry and time-lapse are among the most prominent indicators of modernism in this novel and are more prominent than the other components. Of course, this is due to the specific content and context of the novel.

A study entitled: "Analytical study of the novel: Season of Migration to the North" by Tayyeb Saleh and its translations from Arabic to English by Donis Johnson Defis" (2017), written by Abdul Hamid Alili was defended at the University of Algiers, in which the author analyzed the English translation of the novel, and is mostly seeking the answer to whether it is possible to get help from literal translation to the literary translation, or not.

Institutionalizing coherent theories such as Admiral's theory in the translation of literary texts leads to higher coherence of the translation. Its application in a wider sense is the main purpose of this study and also it is the main difference between the present study and the other mentioned researches.

Research Methodology

The propose study deals with the descriptive-analytical method and through library tools, aims to to re-analyze Reza Ameri's translation of the novel "Migration Season to the North" by Tayeb Saleh, relying on Jean René Ladmira's approach. Accordingly; some instances of translations aligned with Admiral's components have been presented and their success has been analyzed and reviewed according to the components, and the other instances which were not successful accordingly are mentioned, as well. Finally, the reasons for the strength and weakness of Ameri's translation are presented based on Admiral's theory.

Conclusion

To sum up, the translator has looked for localization by putting emphasis upon destination orientation, and despite adhering to the vocabulary of the source language; has also focused on conveying the concept and textual message. The result of the study reveals that the translator has completely agreed with Admiral's components in some concepts such as "disambiguation", "adjunction", and "redundancy" and has provided a readable and understandable text in the target culture. However, under some tops such as "displacement" and "the translator' freedom of choice", sometimes the components of the Admiral's approach have not been seen and it has caused damage to the story in the meaning and rhetoric transfer. Finally, according to

the statistics taken from the 24 samples of Tayeb Saleh's text, 3 of the translations were no in line with Admiral's approach of components.

پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی

دوره ۱۴، شماره ۳۰، بهار و تابستان ۱۴۰۳، ۱۵۷-۱۸۲

rctall.atu.ac.ir

DOI: [10.22054/rctall.2023.70819.1655](https://doi.org/10.22054/rctall.2023.70819.1655)

ارزیابی ترجمه فارسی رمان «موسم الهجرة إلى الشمال» بر اساس

الگوی ژان رنه لادمیرال

یسرا شادمان* استادیار، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران

فاطمه اکبری زاده دانشیار، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات، دانشگاه الزهراء (س)، تهران، ایران

چکیده

ژان رنه لادمیرال در حوزه نظریه پردازی ترجمه با رویکرد مقصدگرا معتقد است که محدود کردن ترجمه به رمزگردانی ساده نادرست بوده و مترجم باید به تولید معنا و یا آفرینش مجدد بپردازد. این نظریه پرداز راهکارهایی از جمله جابه‌جایی، ابهام‌زدایی، افزوده‌سازی و... ارائه داده است. مقاله حاضر به روش توصیفی-تحلیلی با تکیه بر رویکرد لادمیرال، به بازخوانی ترجمه رضا عامری از رمان «موسم الهجرة إلى الشمال» اثر طیب صالح-کاندید جانشینی «نجیب محفوظ»- می‌پردازد. جستار حاضر نمونه‌هایی از ترجمه را که طبق مؤلفه‌های لادمیرال موفق بوده‌اند، ارائه و توفیقشان را طبق مؤلفه‌ها تحلیل کرده است. سپس نمونه‌هایی دیگر را بیان کرده که طبق مؤلفه‌ها موفق نبوده‌اند. در پایان، دلایل قوت و ضعف ترجمه عامری بر اساس نظریه لادمیرال نشان داده شده است. نتیجه پژوهش نشان می‌دهد، مترجم در مباحث «ابهام‌زدایی»، «افزوده‌سازی» و «حذف» کاملاً موافق با مؤلفه‌های لادمیرال عمل کرده و متنی خوانا و قابل فهم در فرهنگ مقصد ارائه داده است. این در حالی است که در پاره‌ای از موارد، مانند مباحث «جابه‌جایی» و «حق انتخاب مترجم»، مؤلفه‌های الگوی لادمیرال دیده نشده است. در نهایت طبق آمار گرفته شده از ۲۴ نمونه متن طیب صالح، ۳ مورد ترجمه، مخالف رویکرد مؤلفه‌های لادمیرال بوده است.

کلیدواژه‌ها: نقد ترجمه، ژان رنه لادمیرال، موسم الهجرة إلى الشمال، رضا عامری.

۱. مقدمه

ترجمه شکل ویژه‌ای از نزدیکی و برهمسانی زبانی است و در معنای گسترده، شامل تمامی میانجی‌های بین‌زبانی است که اطلاعات را میان متکلمان زبان‌های مختلف منتقل می‌کند. در تعریف و نظریه‌پردازی مطالعات ترجمه، رویکردهای مختلفی وجود دارد که در دو دسته مبدأگرا و مقصدگرا قابل تمایز از یکدیگرند. مترجمان ادبی در برگردان رمان و ادبیات داستانی نیز در این میان، هر یک رویکردی را برگزیده‌اند که البته به خروجی خاصی در ترجمه ایشان منجر شده است؛ برخی با حفظ زبان مبدأ، ویژگی‌های متن اصلی را منتقل می‌کنند و بیگانه‌سازی را در ترجمه، روش خود قرار می‌دهند و برخی نیز با تأکید بر مقصدگرایی به دنبال بومی‌سازی متون هستند. در این پژوهش سعی شده مفاهیم نظری بر پایه رویکرد ژان رنه لادمیرال^۱ مورد بررسی قرار گیرد، چراکه وی یکی از نظریه‌پردازان مشهور فرانسوی در حوزه نظریه‌پردازی ترجمه با رویکرد مقصدگراست و با اهمیت دادن به تفاهم فرهنگی که از طریق ترجمه صورت می‌گیرد، راهکارایی ارائه داده تا ترجمه به زبان مقصد نزدیک شود و مفاهیم فرهنگی از مبدأ به مقصد حاصل شود.

در جستار حاضر تلاش شده در میان آثار ادبی ترجمه شده از عربی به فارسی، گزیده رمان «موسم الهجرة إلى الشمال» طیب صالح انتخاب شود، چراکه برخی ناقدان برجسته به دلیل توانایی ویژه نویسنده در حوزه ادبیات داستانی و رمان به وی لقب «نخبة داستان‌سرایی عربی» داده و او را جانشین رمان‌نویس برجسته «نجیب محفوظ» معرفی کرده‌اند (مولوی، ۱۳۸۹: ۱). رضا عامری، مترجم ایرانی به ترجمه این اثر همت گماشته است. این مقاله به روش توصیفی-تحلیلی و ابزار کتابخانه‌ای با تکیه بر نظریه ژان رنه لادمیرال به بازخوانی ترجمه رضا عامری از رمان «موسم الهجرة إلى الشمال» می‌پردازد تا با ارزیابی روش مترجم، رویکرد ترجمه را تشخیص و ارزیابی کند.

بر اساس اهدافی که پژوهش مدنظر دارد، سؤالات زیر مطرح است:

- با توجه به راهکارهای ارائه شده از سوی لادمیرال، مترجم چگونه عمل کرده است؟
- آیا مترجم توانسته متنی خوانا و قابل فهم در فرهنگ مقصد ارائه دهد یا بیگانه‌سازی را در ترجمه پیش گرفته است؟

1. Ladmiral, J.

۲. پیشینه پژوهش

با توجه به اهمیت رمان «موسم الهجرة إلى الشمال» آثار متعددی در نقد و بررسی جنبه‌های ادبی آن صورت گرفته و این رمان را به لحاظ عناصر داستانی و محتوای پسااستعماری مورد توجه قرار داده‌اند؛ این در حالی است که در حوزه نقد ترجمه فارسی این اثر، تاکنون پژوهشی صورت نگرفته است و نقد ترجمه فارسی این اثر برای اولین بار در ایران انجام شده است. از آنجا که این جستار با الگوی لادمیرال و برمن^۱ به ارزیابی ترجمه می‌پردازد، از این رو، به پژوهش‌های مرتبط با این الگو و نیز رمان اشاره می‌شود.

شهرام دلشاد و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله «بازکاوی ترجمه عبداللطیف تسوجی از داستان بنیادین هزار و یک شب بر اساس الگوی ژان رنه لادمیرال» می‌کوشند ترجمه تسوجی از داستان «هزار و یک شب» را بر اساس نظریه کاربردی لادمیرال نقد و بررسی کرده و نحوه عملکرد مترجم را در برگردان متن مبدأ ارزیابی کنند. نگارندگان این مقاله با پذیرش این اصل که مناسب‌ترین شیوه برای برگردان کتاب هزار و یک شب، شیوه مقصدگرا و آزاد است، نظریه لادمیرال را منطبق‌ترین نظریه با این اصل دانسته‌اند.

شهرام دلشاد (۱۳۹۵) در مقاله «بررسی مقابله‌ای فرآیند حذف یا آنتروپی در ترجمه‌های فارسی هزار و یک شب» می‌کوشد مؤلفه حذف را که یکی از مؤلفه‌های الگوی لادمیرال است در سه مقوله بیان حالات عشقی، برگردان اشعار و نشانه‌های عربی اسلامی در ترجمه‌های فارسی «الف لیله و لیله» مورد ارزیابی قرار دهد. این پژوهش تنها با بررسی قضیه حذف در سه محور مختلف به بررسی ترجمه‌های فارسی از اثر می‌پردازد.

علی صیادانی و سیامک اصغرپور (۱۳۹۶) در مقاله «ارزیابی فرآیند ترجمه واژگان نهج البلاغه بر اساس نظریه لادمیرال» (۱۳۹۶) به بررسی انواع روش‌های تعامل با واژه‌های نهج البلاغه در ترجمه و نیز ارزیابی عملکرد علی شیروانی در ترجمه واژگان نهج البلاغه می‌پردازند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد با توجه به مؤلفه‌های لادمیرال، رویکرد مترجم در بخش‌هایی از ترجمه، مقصدگرا و در بخشی دیگر مبدأگرا بوده و با وجود پایبندی به واژگان زبان مبدأ، توجه خود را به انتقال پیام متن نیز معطوف داشته است.

1. Berman, A.

علی اکبر نورسیده و پرویز جهانشاهلو (۱۳۹۹) در مقاله «نقد رمان موسم الهجرة إلى الشمال بر اساس مؤلفه‌های رمان مدرن» مؤلفه‌های مدرنیسم مانند: شعرگونگی، زمان‌پریشی، تنوع زاویه دید، در آمیختگی واقعیت با خیال و... بررسی و تحلیل شده است. یافته‌ها بیانگر آن است که مؤلفه‌های شعرگونگی و زمان‌پریشی از برجسته‌ترین شاخص‌های مدرنیسم در این رمان بوده و نمود بیشتری نسبت به دیگر مؤلفه‌ها دارند. البته این امر ناشی از درون‌مایه و بافت خاص موضوع رمان است.

محسن صابری (۱۳۸۸) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «قضایایی برای ترجمه: ژانر رنه لادمیرال»، فصل اول و چهارم کتاب لادمیرال را به فارسی ترجمه و نظریه وی را به عنوان نظریه‌ای نوین معرفی کرده است تا مترجمان ایرانی با رویکرد لادمیرال آشنا شده و در ترجمه‌های خود به کار گیرند.

مریم جاهد (۱۳۹۴) موضوع پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود را به «تحلیل رمان موسم الهجرة إلى الشمال بر مبنای کارکرد راوی و مصطفی سعید» اختصاص داده است. نتایج حاکی از آن است رمان «موسم الهجرة إلى الشمال» به عنوان یک رمان پسااستعماری توانسته از جهت محتوا، واگویه‌گر دغدغه‌های جهان بعد از استعمار باشد و از لحاظ فرم هنری نیز راوی و شخصیت مصطفی سعید به عنوان اصلی‌ترین محورهای رمان، تعیین‌کننده میزان و کیفیت حضور دیگر عناصر داستانی باشد.

عبدالحمید علیلی (۲۰۱۷) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «دراسة تحليلية لرواية «موسم الهجرة إلى الشمال» للطيب صالح و ترجمتها من العربية إلى الانجليزية لدونيس جونسون ديفيس» به تحلیل و بررسی ترجمه انگلیسی رمان می‌پردازد و بیشتر به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا می‌توان در ترجمه متون ادبی از ترجمه حرفی کمک گرفت.

نهادینه کردن نظریه‌های منسجم همچون نظریه لادمیرال در ترجمه متون ادبی به انسجام‌پذیری بیشتر ترجمه می‌انجامد. کاربردی کردن این مهم به شکلی گسترده‌تر هدف اصلی این پژوهش و نیز وجه تمایز میان پژوهش حاضر با سایر پژوهش‌های یاد شده است.

۳. روش پژوهش

مقاله حاضر به روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از ابزار کتابخانه‌ای به بازخوانی ترجمه رضا عامری از رمان «موسم الهجرة إلى الشمال» اثر طیب صالح با تکیه بر رویکرد ژان رنه لادمیرال می‌پردازد. در این مقاله، نمونه‌هایی از ترجمه را که طبق مؤلفه‌های لادمیرال موفق بوده‌اند، ارائه شده و توفیقشان طبق مؤلفه‌ها مورد تحلیل، نقد و بررسی قرار گرفته است. سپس نمونه‌هایی دیگر که طبق مؤلفه‌ها موفق نبوده‌اند، بررسی شده‌اند. در پایان مقاله نیز دلایل قوت و ضعف ترجمه عامری بر اساس نظریه لادمیرال نشان داده شده است.

۴. مفاهیم نظری

۴-۱. مقصدگرایی و مبدأگرایی

«لادمیرال» دو روش اساسی برای ترجمه تعریف کرده است؛ مبدأگرایی که تأکیدش بر «دال زبانی» است و زبان مبدأ را در اولویت قرار می‌دهد. در حالی که تأکید مقصدگرایی نه بر دال و نه بر مدلول، بلکه بر «معنا» است، آن هم نه معنای زبانی، بلکه معنای گفتار یا گفتمان که آن را با به‌کارگیری ابزارهای خاص زبان مقصد ترجمه می‌کنند (لادمیرال، ۱۴۰۰: ۱۰).

در تعریف این دو رویکرد کلی می‌توان گفت که در رویکرد مقصدگرایی آنچه در انتقال متن از یک فرهنگ به فرهنگ دیگر اهمیت دارد، خواننده است. «در ترجمه خواننده‌محور، رساندن پیام نویسنده، مهم است و مترجم سعی دارد تا برای عناصر متن مبدأ، مشابهی در زبان مقصد بیابد و فهم متن را آسان کند و هیچ عنصر بیگانه و ناآشنایی در ترجمه نیست» (انوشیروانی، ۱۳۹۱: ۱۰). در رویکرد مبدأگرایی به نویسنده و سبک وی اهمیت داده می‌شود و اصالت متن مبدأ مورد توجه مترجم است. در این رویکرد «نویسنده‌محور، آشنایی‌زدایی در متن هدف، اهمیت دارد و مترجم به متن اصلی به شدت وفادار می‌ماند. از نظر نایدادا^۱ اشکال ندارد که متن ترجمه تعدیل شود یا تغییر کند؛ زیرا هدف انتقال محتوای پیام است و نه صورت آن» (همان: ۱۳).

1. Nida, E.

۴-۲. رویکرد لادمیرال در الگوی ترجمه

ژان رنه لادمیرال، فیلسوف، نظریه‌پرداز و مترجم فرانسوی است. عمده مطالعات لادمیرال، علاوه بر فلسفه و آموزش زبان ویژه دانشجویان فلسفه بر حوزه ترجمه متمرکز است. او به همراه آنتوان برمن یکی از اولین نظریه‌پردازانی است که واژه «ترجمه‌شناسی» را به کار می‌گیرد و خواهان استقلال آن از مطالعات زبان‌شناختی می‌شود (لادمیرال، ۱۴۰۰: ۱).

لادمیرال در بررسی ترجمه به عنوان یک میانجی‌گری فرهنگی و انتقال فرهنگ از یک زبان به زبان دیگر، معتقد است «مفهوم و پیام متن برای نویسنده است، اما این مترجم است که با تفسیر خود و فضاسازی مناسب در فرهنگ مقصد جای متن را باز می‌کند و تعامل بینا فرهنگی را رقم می‌زند» (لادمیرال، ۲۰۱۱: ۷۴). مترجم در فعالیت پویا و اثربخشی که انجام می‌دهد به شکل یک خواننده حرفه‌ای عمل می‌کند و با راهکارهای متنوعی چون جابه‌جایی، ابهام‌زدایی، درگاشت و افزوده‌سازی اطلاعات، تکرار و تفسیر حداقلی، متن خوانا و قابل فهم در فرهنگ مقصد ارائه می‌دهد (ر. ک؛ مهدی‌پور، ۱۳۹۰: ۵۰).

لادمیرال مهم‌ترین مسائلی که مترجم باید آن‌ها را در ترجمه رعایت کند، برمی‌شمارد. از نظر او ترجمه یک متن ادبی باید به خوانایی و بازآفرینی متن مبدأ منجر شود و برای رسیدن به این هدف باید مؤلفه‌هایی را در نظر بگیرد. یکی از این مؤلفه‌ها «جابه‌جایی» ارکان جمله است؛ زیرا هر زبانی ساختاری متفاوت دارد. مترجم باید ساختار جمله و عبارت‌ها را مطابق با ساختار زبان مقصد بچیند. مؤلفه دوم، «حق انتخاب مترجم» است؛ او معتقد است مترجم حق دارد واژگان را متناسب با بافت متن مقصد و بی‌اعتنا به متن مبدأ انتخاب کند. مؤلفه سوم، «ابهام‌زدایی» است. لادمیرال معتقد به ابهام‌زدایی و شفاف‌سازی واژگان و عبارت‌هایی است که در متن مبدأ مبهم است؛ به ویژه موضوعی همانند ضمائر در ترجمه عربی به فارسی. مؤلفه «چهارم» تکرار است و اینکه مترجم هنگام ضرورت نباید از تکرار بهراسد. «ناهمگون‌سازی» پنجمین مؤلفه مهم لادمیرال است؛ او معتقد است مترجم باید کلام را بازنویسی کند و ناهمگون با متن مبدأ به کار برد. مؤلفه ششم به «درگاشت» معروف است. از دیدگاه وی آن دست از واژگان و عبارت‌هایی که در زبان مقصد بار معنایی ندارد و قابل انتقال نیستند به ترجمه نیاز ندارد و از ترجمه آن‌ها باید صرف‌نظر کرد. مؤلفه هفتم «افزوده‌سازی» است، که در آن مترجم به اطاب کلام و افزودن دال‌های معنایی

می‌پردازد. مؤلفه هشتم «تفسیر حداقلی» است که از نظر لادمیرال ترجمه باید با حداقل تفسیر و خوانش همراه باشد و ترجمه بدون آن معنا ندارد. چستی ترجمه، نهمین مؤلفه در ترجمه است. اینکه مترجم به مختصات ویژه زبان مبدأ و مختصات سبک نویسنده آگاه باشد و آن واحدهایی را که مربوط به زبان مبدأ است، بنابر ضرورت متن به زبان مقصد درآورد و یا آن‌ها را حذف کند (ر. ک؛ لادمیرال، ۱۹۹۴: ۲۰-۵۶).

۳-۴. طیب صالح و رمان «موسم الهجرة إلى الشمال»

طیب صالح (۲۰۰۹-۱۹۲۹) از نویسندگان مطرح سودان و یکی از بزرگ‌ترین نویسندگان و داستان‌نویسان صاحب‌نام عرب به شمار می‌آید. دوران کودکی را در سودان گذراند و برای ادامه تحصیل به خارطوم رفت (صالح، ۲۰۱۰: ۸۶). در دهه ۵۰ شروع به نوشتن کرد و از جمله آثار او می‌توان به «نخلة علی الجداول»، «عرس الحیین»، «دومة و حامد» و اثر مشهور او «موسم الهجرة إلى الشمال» اشاره کرد (میرغنی، ۲۰۱۲: ۲۸).

آکادمی ادبیات عربی در دمشق، رمان «موسم هجرت به شمال» را به عنوان برترین رمان عربی قرن بیستم معرفی کرده است. این رمان تاکنون به ۵۶ زبان زنده دنیا ترجمه شده که دلالت بر زنده بودن اثر در عرصه ادبیات جهان دارد (صالح، ۲۰۰۹: ۲۳).

۵. بررسی الگوی ژانر رنه لادمیرال در ترجمه رضا عامری

در مطالعه نقادانه ترجمه رمان «موسم الهجرة إلى الشمال» در کاربست نظریه لادمیرال، لازم به توضیح است که برای همه مؤلفه‌های اشاره شده در نظریه، نمونه یافت نشده است و تنها مؤلفه‌هایی که در رمان نمود داشته، بیان می‌شود.

۱-۵. جابه‌جایی

مؤلفه جابه‌جایی ناظر بر ساختار متفاوت زبان‌هاست. «ساختار هر زبانی بنا بر روحیات و نوع نگرش هر ملتی متفاوت است» (مهدی‌پور، ۱۳۹۰: ۴۹). لادمیرال معتقد است مترجم می‌تواند کلام را به دلخواه خود آرایش کند و اجزای جمله را تغییر دهد و از حالت اصلی خود خارج سازد.

«جابه‌جایی» تنها در سطح دستور زبان انجام می‌شود. در رویکرد لادمیرال، «جابه‌جایی» مربوط به اختلاف زبان مبدأ و مقصد است. از آنجا که قواعد دستوری هر زبان با زبان دیگر متفاوت است، بنابراین جایگاه کنشگران جمله و اطلاعات موجود در زبان مبدأ متناسب با ساختار دستور زبان مقصد تغییر یافته و به جایگاه جدید در زبان مبدأ منتقل می‌شود. شکستن جملات بلند و پیچیده عربی و تبدیل آن‌ها به چند جمله کوتاه فارسی نیز از جمله موارد جابه‌جایی به شمار می‌آید (ر. ک؛ نیازی و قاسمی، ۱۳۹۸: ۸۶).

متن اصلی: «عدتُ إلى أهلي يا سادتي بعدَ غيبةٍ طويلةٍ» (صالح، ۲۰۰۴: ۵).
ترجمه فارسی: «آری سروران من بعد از غیبتی طولانی به آغوش خانواده‌ام بازگشتم» (عامری، ۱۳۸۶: ۷)

در اینجا واژه «سروران من» به ابتدای متن انتقال یافته است. اسلوب ندا از جمله اطلاعات خارج گزاره است که متناسب با ساختار فعل آخر جمله فارسی جابه‌جا شده است. در برخی موارد، این جابه‌جایی‌ها «به سبب تفاوت‌هایی که در زبان مبدأ و مقصد وجود دارد، به مترجم تحمیل می‌شود و گریزی از آن نیست» (فرحزاد و دیگران: ۱۳۸۵: ۲۹۵).

متن اصلی: «ذاک دفء الحیاة فی العشیرة فقدتُهُ زماناً فی بلادٍ «تموتُ من البردِ حیثانها» تعودتُ أذنای أصواتهم و ألفت عینای أشکالهم من کثرة ما فکرت فیهم فی الغیبة» (صالح، ۲۰۰۴: ۵).

ترجمه فارسی: «این همان حس گرمی زندگی در عشیره بود که آن را در سرزمینی که نهنگ‌هایش از سرما می‌مردند از دست داده بودم هرچند از بس که در غیابشان به آنها فکر کرده بودم گوش‌هایم به صدا و چشمانم به قیافه‌هایشان عادت کرده بود» (عامری، ۱۳۸۶: ۷).

در متن عربی فکر کردن به خانواده در آخر جمله آمده است، اما در ترجمه به وسط متن انتقال داده شده است. در این عبارت طبق نظریه لادمیرال، مترجم آزاد است به اختیار

خود به «جابه‌جایی» دست بزند و آن‌گونه که در زبان مقصد بهتر است و به خوانایی متن کمک می‌کند به «جابه‌جایی» اجزای کلام اقدام کند (ر. ک؛ دلشاد و دیگران، ۱۳۹۵: ۴۳).

متن اصلی: «قَامَ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ شَيْءٌ مِثْلَ الضَّبَابِ أَوَّلَ وَهَلَةَ رَأَيْتُهُمْ لَكِنَّ الضَّبَابَ رَاحَ» (صالح، ۲۰۰۴: ۵)

ترجمه فارسی: «به همین خاطر در اولین لحظه دیدار حس کردم چیزی شبیه مه میانمان پرده انداخته است. اما این فضای مه‌آلود کم‌کم از بین رفت» (عامری، ۱۳۸۶: ۷).

جمله «چیزی شبیه مه میانمان پرده انداخته است» در متن عربی اول ذکر شده است. گویی با تقدیم فعل، حدوث این رخداد بیش از زمان مورد نظر بوده است، اما در ترجمه با تقدیم زمان، محمول به وسط جمله انتقال پیدا کرده است. ترجمه در ضمن خوش‌ساختی دستوری جمله فارسی به دستکاری اطلاعات دست زده است. بهتر است مترجم کلام را به همان صورت اصلی به کار ببرد.

ترجمه پیشنهادی: چیزی شبیه مه که در اولین لحظه دیدار میانمان پرده انداخته بود را حس کردم.

متن اصلی: «سَأَلْتُهُمْ عَنْهُ وَوَصَفْتُهُ لَهُمْ» (صالح، ۲۰۰۴: ۶).

ترجمه فارسی: «قیافه‌اش را برای آن‌ها وصف کردم و درباره‌اش پرسیدم» (عامری، ۱۳۸۶: ۸)

در اینجا دو گزاره کاملاً پس و پیش شده‌اند. در زبان عربی، اول رخداد پرسش و بعد توصیف صورت گرفته، اما در ترجمه این توالی بهم ریخته است که به جابه‌جایی مفاهیم در ارائه تصویر از رویداد منجر خواهد شد. در این مثال نیز مترجم بدون در نظر گرفتن هدف نویسنده و چینش کلمات، بار معنایی این چینش را «جابه‌جا» کرده است.

متن اصلی: «هَلْ الْمَعِيشَةُ غَالِيَةٌ أَمْ رَخِيصَةٌ» (صالح، ۲۰۰۴: ۷).

ترجمه فارسی: «زندگی آنجا ارزان است یا گران؟» (عامری، ۱۳۸۶: ۸).

جابه‌جایی در ترجمه، توالی خبر برای مبتدا شاید به لحاظ دستوری خالی از اشکال به نظر برسد، اما با توجه به آنچه گوینده و مخاطب در پیش‌انگاشت خود مفروض داشته‌اند به نظر می‌رسد که با توجه به تقدیم واژه «غالیة» بر واژه «رخیص»، این واژه از اهمیت اطلاعاتی بیشتری برخوردار باشد هرچند که به لحاظ ترجمه، جمله از خوش‌ساختی نحوی خارج نشده است.

متن اصلی: «كَطْفَلٍ يَرَبِي وَجْهَهُ فِي الْمَرْأَةِ لِأَوَّلِ مَرَّةٍ» (صالح، ۲۰۰۴: ۸).
ترجمه فارسی: «مثل کودکی که برای نخستین بار چهره خود را در آینه می‌بیند» (عامری، ۱۳۸۶: ۹).

در این نمونه؛ مترجم برخلاف ترتیب واژگان زبان عربی «برای نخستین بار» را مقدم بر «چهره خود» آورده است. مترجم با تقدیم واژه و با اهمیت شمردن زمان فعل «برای اولین بار»، آن را مقدم بر مفعول «چهره خود» ساخته است. این امر منجر به «جابه‌جایی» مفاهیم خواهد شد، چراکه تقدیم واژه دلالت بر تأکید و اهمیت آن دارد. مترجم بنا بر نظریه لادمیرال، ساختار جمله و عبارت‌ها را مطابق با ساختار زبان مقصد چیده است. طبق نظریه لادمیرال این تغییر پذیرفته شده است و مترجم می‌تواند کلام را به دلخواه خود آرایش کند و اجزای جمله را تغییر دهد و از حالت اصلی خود خارج سازد.

۲-۵. حق انتخاب مترجم

این مؤلفه «روشی است مبتنی بر تعبیر و تفسیر جمله مبدأ برای ساخت جمله‌ای مترادف در متن مقصد؛ به گونه‌ای که هر دو جمله یک منظور را به دو شکل متفاوت از یکدیگر بیان کنند» (لادمیرال، ۱۴۰۰: ۳۱).

لادمیرال به مترجم این حق را می‌دهد که برای کلمات معادل‌یابی کند. در این صورت می‌تواند برای ارائه معادلی که با بافت متن مقصد هم‌خوانی بیشتری دارد از متن مبدأ فاصله گرفته، دست به انتخاب بزند؛ زیرا این انتخاب متفاوت با دال و مدلول متن مبدأ است (ر. ک؛ نیازی و قاسمی، ۱۳۹۸: ۹۰). مترجم به عنوان واسطه میان گوینده یا نویسنده متن مبدأ، و شنونده یا خواننده متن مقصد تلاش می‌کند تا در برابر عناصر زبان و متن مبدأ، عناصری

معادل و برابر از زبان مقصد برگزینند. در این روند و فرآیند، نخستین گام ایجاد تعادل و برابری در سطح واژگان است (میرحاجی و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۴۴).

متن اصلی: «بَنَى بَيْتاً وَ تَزَوَّجَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ» (صالح، ۲۰۰۴: ۶).

ترجمه فارسی: «خانه‌ای ساخت و با بنت محمود ازدواج کرد» (عامری، ۱۳۸۶: ۸).

در اینجا مترجم واژه «بنت» را به جای «دختر» بیان کرده است که به نظر می‌رسد بیشتر با توجه به زبان مبدأ صورت گرفته است، چراکه در زبان فارسی این واژه جز برای عرب کاربردی ندارد. این ترجمه برخلاف نظر لادمیرال صورت گرفته و بهتر بود کلمه دختر جایگزین بنت می‌شد.

متن اصلی: «هَلْ صَحِيحٌ أَنَّهُمْ لَا يَتَزَوَّجُونَ وَ الرَّجُلَ مِنْهُمْ يَعِيشُ مَعَ الْمَرْأَةِ بِالْحَرَامِ؟» (صالح، ۲۰۰۴: ۷)

ترجمه فارسی: «آیا راست است که آن‌ها ازدواج نمی‌کنند و زن و مرد با همدیگر بدون مراسم قانونی زندگی می‌کنند» (عامری، ۱۳۸۶: ۸).

مترجم کلمه «حرام» را به انتخاب خود به صورت «بدون مراسم قانونی» ترجمه کرده است. در اینجا صیغه دینی به صیغه مدنی ترجمه شده است. لادمیرال به مترجم این حق را می‌دهد که برای کلمات معادل‌یابی کند.

متن اصلی: «كُنْتُ سَعِيداً تِلْكَ الْأَيَّامِ» (صالح، ۲۰۰۴: ۸).

ترجمه فارسی: «آن روزها سرحال بودم» (عامری، ۱۳۸۶: ۹).

مترجم واژه «سعید» را به انتخاب خود «سرحال» ترجمه کرده است، در صورتی که معنای خوشبختی را افاده می‌کند. بنابر نظریه لادمیرال این ترجمه به تناسب متن مقصد برگزیده شده است. با توجه به قرائنی که پیش از این جمله، آورده مانند: پرتاب سنگ به رودخانه کنار درخت افاقیا، دیدن کشتی بخار، خیال پردازی‌های کودکانه و شنیدن

سروصدای مردم کشتزار، راوی داستان سرحال‌تر است از لحاظ روحیه نسبت به روزهایی که در اروپا برای تدریس می‌گذرانده است.

متن اصلی: «مِنْ مَكَانِي تَحْتَ الشَّجَرَةِ. رَأَيْتُ الْبَلَدَ يَتَغَيَّرُ فِي بَطْنٍ» (صالح، ۲۰۰۴: ۸).
ترجمه فارسی: «از همان‌جا زیر درخت می‌دیدم که روستا در حرکت بطئی در حال تغییر است» (عامری، ۱۳۸۶: ۱۰).

مترجم به انتخاب خود «حرکت بطئی» را به جای «حرکت آرام» بیان کرده است؛ این ترجمه بیشتر با توجه به زبان مبدأ صورت گرفته و در زبان مقصد کاربست و رواج ندارد و مخالف رویکرد لادمیرال است.

متن اصلی: «حَكَمَ ذَلِكَ الْأَقْلِيمَ أَيَّامَ الْأَتْرَاكِ» (صالح، ۲۰۰۴: ۹).
ترجمه فارسی: «که در دوران عثمانی‌ها حکومت می‌کرد» (عامری، ۱۳۸۶: ۱۱).

در این نمونه، مترجم واژه «اتراک» را به انتخاب خود «عثمانی» آورده که معادل رایج در زبان مقصد نیز است. طبق نظریه لادمیرال گاهی مترجم به انتخاب معادل واژگان غیرمنطبق با متن اصلی می‌پردازد؛ البته نه به دلیل ناهمخوانی با بافت زبان مقصد، بلکه به دلیل آنکه کلمه در انتقال معنا نارسا و غیرمطلوب است.

متن اصلی: «دَعَانِي مَحْجُوبٌ لِمَجْلِسِ شَرَابٍ» (صالح، ۲۰۰۴: ۱۵).
ترجمه فارسی: «محبوب مرا به مجلس شامی دعوت کرد» (عامری، ۱۳۸۶: ۱۶).

در اینجا مترجم «مجلس شراب» را «مجلس شام» ترجمه کرده است که این نیز معادل فرهنگ زبان مقصد (فارسی) آمده است، چراکه در فرهنگ زبان ایرانی شراب چه از لحاظ قانونی و چه از لحاظ عرفی و شرعی غیرقانونی است و جایگاهی ندارد.

۳-۵. ابهام‌زدایی

یکی از اصول اساسی مورد تأکید لادمیرال که در بخش مبانی نظری مطرح شد، موضوع «ابهام‌زدایی» است. لادمیرال بر این باور است که باید از واژگان داخل متن «ابهام‌زدایی»

شود، چراکه ترجمه همراه با ابهام در هر نوع متن ادبی، دینی، علمی و... به نارسایی در پیام منجر شده و در مواقعی باعث ابهام در کل متن می‌شود. در واقع نظر لادمیرال بیشتر به مقصدگرا بودن مترجم معطوف بوده و معتقد است باید «معنا» منتقل شود؛ حال به هر قیمت که شده است (ر. ک؛ لادمیرال، ۱۳۸۸: ۱۴۵).

ویژگی‌های زبانی هر ملتی باعث می‌شود که دیگر ملت‌ها برخی از مختصات زبانی آن‌ها را مبهم بدانند و از درک آن عاجز باشند؛ این گونه موارد مترجم را با مشکل روبه‌رو می‌کند. لادمیرال ابهام‌زدایی و شفاف‌سازی را برای مواجهه با چنین چالش‌هایی پیشنهاد می‌کند. در ترجمه عربی به فارسی مسئله ضمائر برای مترجم مشکل‌ساز است و مترجم در ترجمه ضمائر باید ابهام‌زدایی کند (تسوجی، ۱۳۹۱: ۲۴).

متن اصلی: «رَجُلٌ فِي حَالِهِ لَا يَعْلَمُونَ عَنْهُ الْكَثِيرُ» (صالح، ۲۰۰۴: ۶۱).
ترجمه فارسی: «آدمی که بیشتر در خودش است و مردم چیز زیادی درباره‌اش نمی‌دانند» (عامری، ۱۳۸۶: ۸).

در این ترجمه، مترجم از واژه مردم برای ابهام‌زدایی استفاده کرده و مرجع ضمیر بیان شده است. لادمیرال معتقد به ابهام‌زدایی و شفاف‌سازی واژگان و عبارت‌هایی است که در متن مبدأ مبهم است؛ به ویژه موضوعی همانند ضمائر.

متن اصلی: «دکتوراه؟ هذا شيء كبير» (صالح، ۲۰۰۴: ۱۱).
ترجمه فارسی: «دکترا این مدرک بسیار مهمی است» (عامری، ۱۳۸۶: ۱۳).

همانطور که ملاحظه می‌شود، مترجم برای رفع ابهام کلمه «شیء»، مدرک را جایگزین آن کرده است. حال آنکه می‌توانست رتبه یا سطح علمی را بیان کند.

متن اصلی: «لَمْ يَخْبَ ظَنِّي فِي الْبَلَدِ وَلَا أَهْلَهُ» (صالح، ۲۰۰۴: ۱۳).
ترجمه فارسی: «هیچ وقت هم امیدم به این مردم و این سرزمین به ناامیدی بدل نشد» (عامری، ۱۳۸۶: ۱۴).

ترجمه تحت‌اللفظی کلمه «ظن و گمان» به فارسی باعث بروز ابهام در مخاطب می‌شود پس مترجم، کلمه «امید» را جایگزین کرده است.

۵-۴. درگاشت یا حذف

لادمیرال مترجم را آزاد می‌گذارد تا از ترجمه کلمات و گفتارهایی که در متن مقصد بار معنایی ندارد، ظر کند؛ زیرا در صورت عدم ترجمه این واحدهای معنایی، لطمه‌ای به معنا نمی‌رسد، بلکه ترجمه آن‌ها متن را از قابل فهم بودن و خوانایی خارج می‌سازد. بنابراین، الگوی لادمیرال مترجم را مجاز می‌داند تا از ترجمه این واحدها چشم‌پوشی کند (ر. ک؛ لادمیرال، ۱۳۸۸: ۱۴۴).

متن اصلی: «لكنی مثلِ تلكِ النخلةِ مخلوق له أصلٌ، له جذورٌ، له هدفٌ» (صالح، ۲۰۰۴: ۶۱).

ترجمه فارسی: «بلکه مثل همین نخل مخلوقی هستم که اصالت دارد، ریشه و هدف دارد» (عامری، ۱۳۸۶: ۸).

واژه «له» به دلیل عطف با «له» ترجمه نشده است. در اینجا با «حذف» معنی له، لطمه‌ای به جمله وارد نمی‌شود، چراکه برای اجتناب از تکرار، یکی از آن‌ها «حذف» شده است. این ترجمه به تناسب متن مقصد، برگزیده شده و این امر همسو با نظریه لادمیرال است.

متن اصلی: «كانَ الحظُّ يسعدُنِي إحيانا فتَمُرُّ الباخرةُ أمامي صاعدةً أو نازلةً» (صالح، ۲۰۰۴: ۸).

ترجمه فارسی: «گاهی هم شانس می‌آوردم و کشتی بخاری مسافرتی از مقابلم می‌گذشت» (عامری، ۱۳۸۶: ۱۰).

صاعدة او نازلة در ترجمه فارسی حذف شده است.

متن اصلی: «حين ضحك الرجلُ ملءَ وجهه و قال» (صالح، ۲۰۰۴: ۱۲).

ترجمه فارسی: «وقتی دیدم خندید و گفت» (عامری، ۱۳۸۶: ۱۳).

در این عبارت مترجم «ملء وجهه» را در ترجمه بیان نکرده است؛ با این کار طبق نظریه لادمیرال، مترجم متن را از قابل فهم بودن و خوانایی خارج می‌سازد.

متن اصلی: «دَخَلْتُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ مُصْطَفَى بَيْنَهُمْ» (صالح، ۲۰۰۴: ۱۴).
ترجمه فارسی: «مصطفی هم آنجا بود» (عامری، ۱۳۸۶: ۱۵).

واژه «دخلت» در متن فارسی از سوی مترجم نادیده انگاشته شده و ترجمه نشده است.

متن اصلی: «حَكَمَ ذَلِكَ الْإِقْلِيمَ أَيَّامَ الْأَنْرَاكِ» (صالح، ۲۰۰۴: ۹)
ترجمه فارسی: «که در دوران عثمانی‌ها حکومت می‌کرد» (عامری، ۱۳۸۶: ۱۱)

مترجم «آن سرزمین» را به فارسی ترجمه نکرده است؛ سرزمینی که پدر بزرگ راوی در مورد تاریخش صحبت می‌کرد. این ترجمه نیز با توجه به رویکرد لادمیرال صورت گرفته است.

۵-۵. افزوده‌سازی

این قضیه برعکس «حذف» بوده و عبارت است از افزوده‌هایی در سطح دال یا مدلول. لادمیرال معتقد است باید پذیرفت ترجمه می‌تواند بلندتر از متن اصلی باشد. ادمیرال افزوده‌سازی را ضرورت ترجمه می‌داند که مترجم طی آن باید اطلاعات معنایی اضافی را که در زبان مبدأ مانند معنای ضمنی در آن (متن اصلی) رسوب کرده‌اند، وارد زبان مقصد کند.

متن اصلی: «وَ الدُّنْيَا كَحَالِهَا لَمْ تَتَّغَيَّرْ» (صالح، ۲۰۰۴: ۶).
ترجمه فارسی: «دنیا همچنان در پاشنه خود و بدون تغییر می‌گردد» (عامری، ۱۳۸۶: ۸).

همانطور که ملاحظه می‌شود عبارت «در پاشنه خود» اضافه شده است. نویسنده در این جمله بر اساس رویکرد لادمیرال جمله برگردان را طولانی‌تر از متن اصلی آورده است تا با این «افزوده‌سازی» به زبان مقصد نزدیک‌تر شود.

متن اصلی: «يَحْمَلُ بِطَيْخَةٍ كَبِيرَةٍ وَ زَنْبِيلاً مَمْلُوءاً بِرُتَقَالاً» (صالح، ۲۰۰۴: ۱۰).
ترجمه فارسی: «خربزه بزرگی در یک دست و زنبیلی پر از پرتقال در دست دیگرش داشت» (عامری، ۱۳۸۶: ۱۲).

افزوده‌سازی (در یک دست - در دست دیگرش) در ترجمه این جمله، بنابر رویکرد لادمیرال به محسوس تر کردن آن کمک کرده است.

متن اصلی: «لَمْ يَغِبْ عَنِّي أَدْبُهُ الْجَمِّ» (صالح، ۲۰۰۴: ۱۰).
ترجمه فارسی: «احوالپرسی دوستانه و توأم با رسم و آداب او از چشمم دور نماند» (عامری، ۱۳۸۶: ۱۲).

مترجم برای بیان هر چه بهتر و نزدیک‌تر معنای عبارت «أدبه الجم» به زبان مقصد، دست به اضافه کردن عبارت اضافی «احوالپرسی دوستانه و توأم با رسم و آداب» کرده است که از دیدگاه لادمیرال، این امر یک ضرورت در ترجمه به حساب می‌آید.

متن اصلی: لکنه قال: «مصطفى رجل عميق» (صالح، ۲۰۰۴: ۱۴).
ترجمه فارسی: «اما گفت: مصطفی انسان بسیار عمیقی است» (عامری، ۱۳۸۶: ۱۵).

واژه «بسیار» در ترجمه فارسی افزوده شده است. مترجم برای نشان دادن صفتی که به صورت نکره در متن عربی آمده و منجر به بارز بودن صفت شده را با کلمه «بسیار» پررنگ کرده و معنای ضمنی آن را در متن فارسی مشهود ساخته است. بنابراین، مشخص می‌شود تعامل با واژه، صورت‌های مختلفی دارد که می‌توان با بهره‌گیری از آن، ترجمه‌های مطلوب‌تر و ایده‌آل‌تری ارائه داد، همانطور که مترجم، رضا عامری در مواردی چند از این روش‌ها استمداد جسته است.

بحث و نتیجه‌گیری

مترجم با تأکید بر مقصدگرایی به دنبال بومی‌سازی بوده و با وجود پابندی به واژگان زبان مبدأ، توجه خود را به انتقال معنا و پیام متن نیز معطوف داشته است. نتیجه پژوهش

نشان می‌دهد، مترجم در مباحث «ابهام‌زدایی»، «افزوده‌سازی» و «حذف» کاملاً موافق با مؤلفه‌های لادمیرال عمل کرده و متنی خوانا و قابل فهم در فرهنگ مقصد ارائه داده است. این در حالی است که در مبحث «جابه‌جایی» و «حق انتخاب مترجم»، گاهی مؤلفه‌های الگوی لادمیرال دیده نشده و در انتقال معنا و بلاغت به داستان لطمه وارد ساخته است. در نهایت طبق آمار گرفته شده از ۲۴ نمونه متن طیب صالح، ۳ مورد ترجمه، مخالف رویکرد مؤلفه‌های لادمیرال بوده است.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Yosra Shadman

<http://orcid.org/0000-0001-8063-9741>

Fatemeh Akbarizadeh

<http://orcid.org/0000-0002-5774-3046>

منابع

- انوشیروانی، علی رضا. (۱۳۹۱). ادبیات تطبیقی و ترجمه پژوهی. فصلنامه ادبیات تطبیقی، ۳ (۱) - پ ۵، ۷-۲۵.
- تسوجی، عبد اللطیف. (۱۳۹۱). هزار و یک شب. تهران: انتشارات طلائی.
- جاهد، مریم. (۱۳۹۴). تحلیل رمان موسم الهجرة إلى الشمال بر مبنای کارکرد راوی و مصطفی سعید. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- دلشاد، شهرام، مسبوق، سید مهدی، عبدی، صلاح‌الدین. (۱۳۹۵). بازکاوی ترجمه عبداللطیف تسوجی از داستان بنیادین هزار و یک شب بر اساس الگوی آن رنه لادمیرال. فصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۶ (۱۵)، ۴۱-۶۱. https://rctall.atu.ac.ir/article_7216.html
- دلشاد، شهرام. (۱۳۹۵). بررسی مقابله‌ای فرآیند حذف یا آنتروپی در ترجمه‌های فارسی هزار و یک شب. فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۴۹ (۱)، ۵۷-۸۲. <https://doi.org/10.22067/lts.v49i1.55414>
- رنه لادمیرال، ژان. (۱۴۰۰). گزاره‌هایی در باب ترجمه. چاپ اول. تهران: انتشارات لوگوس.

الزغبی، احمد. (۱۴۰۵). الدراسات ثلاثة وجوه لمصطفى سعيد دراسه فی الروایة طیب صالح موسم الهجرة الی شمال. *مجله ابداع*، ۳ (۱)، ۱۰۹-۱۱۴.

صالح، طیب. (۲۰۰۴). موسم الهجرة إلى الشمال. *خارطوم: دارالعین*.

_____ (۲۰۱۰). *الأعمال الكاملة*. بیروت: دارالعودة.

صالح، فخری. (۲۰۰۹). *فی الروایة العربیة الجدیة*. الطبعة الاولى. بیروت: دارالعربیة للعلوم.

صیادانی، علی، اصغرپور، سیامک. (۱۳۹۶). ارزیابی فرایند ترجمه واژگان نهج البلاغه بر اساس نظریه لادمیرال ۱۹۹۴. *دوفصلنامه علمی پژوهشی مطالعات ترجمه قرآن و حدیث*، ۴ (۸)،

۱۲۳-۱۵۹. 20.1001.1.24233757.1396.4.8.3.3

عامری، رضا. (۱۳۹۸). *موسم الهجرة إلى الشمال*. تهران: انتشارات چشمه.

فتحی مظفری، رسول، مسبوق، سیدمهدی، قائمی، مرتضی. (۱۳۹۶). کاربردشناسی معانی ارجاعی واژگان در فرآیند ترجمه نهج البلاغه. *دوفصلنامه علمی-پژوهشی مطالعه ترجمه قرآن و*

حدیث، ۴ (۷)، ۹۵-۱۲۳. Url: [https://qhts.modares.ac.ir/article-10-11380-](https://qhts.modares.ac.ir/article-10-11380-fa.html)

[fa.html](https://qhts.modares.ac.ir/article-10-11380-fa.html)

فرحزاد، فرزانه. (۱۳۸۵). *فرهنگ توصیفی اصطلاحات مطالعات ترجمه*. تهران: انتشارات یلدا قلم.

لادمیرال، جان رینه. (۲۰۱۱). *التنظیر فی الترجمة*. ترجمه محمد جدیر. بیروت: المنظمة العربیة للترجمة.

محسنی، صابر. (۱۳۸۸). *قضایایی برای ترجمه: ژان رنه لادمیرال*. پایان نامه کارشناسی ارشد،

دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.

مولوی، معصومه. (۱۳۸۹). *بررسی شرح حال و آثار طیب صالح با تکیه بر عناصر داستانی در رمان*

(موسم الهجرة إلى الشمال). پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اراک، دانشکده ادبیات و

علوم انسانی.

مهدی پور، فاطمه. (۱۳۹۰). ژان رنه لادمیرال: قضایایی برای رویارویی با مشکلات ترجمه. *نشریه*

کتاب ماه ادبیات، (۱۶۵)، ۴۸-۵۲.

میرحاجی، حمیدرضا، جلال مرّامی و رضا امانی. (۱۳۹۰). کاربردشناسی اصل تعادل ترجمه‌ای

واژگان در فرآیند ترجمه قرآن. *مجله ادب عربی*، ۳ (۲)، ۱۳۷-۱۶۴. Url: https://jalit.ut.ac.ir/article_28833.html

https://jalit.ut.ac.ir/article_28833.html

میرغنی، هاشم. (۲۰۱۲). *طیب صالح و اشکالیات الخطاب النقدي*. *مجله العلوم الانسانیة*. جامعة

سودان للعلوم و التكنولوجيا. كلية اللغات، قسم اللغة العربية.

نورسیده، علی اکبر، جهانشاهلو، پرویز. (۱۳۹۹). نقد رمان موسم الهجرة إلى الشمال بر اساس مؤلفه‌های رمان مدرن. فصلنامه پژوهشنامه ادبیات داستانی دانشگاه رازی، ۹ (۱)، ۹۵-۱۱۵.

Doi: [10.22126/rp.2020.4400.1168](https://doi.org/10.22126/rp.2020.4400.1168)

نیازی، شهریار و قاسمی، زینب. (۱۳۹۸). *الگوهای ارزیابی ترجمه*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

Translated References to English

- Al-Zoghbi, A. (2018). "The Three Studies of Mustafa Saeed's Teaching on the Novel of Tayyeb Saleh, *Musem Al- Hijrah ela Al-Shamal*." *Ibda' Magazine*, Vol. 3, No. 1, 109-114. [In Persian]
- Ameri, R. (2018). *Musem Al- Hijrah ela Al-Shamal*. Tehran: Cheshme Publications. [In Persian]
- Anoushirvani, A. (2013). "Comparative Literature and Research Translation." *Comparative Literature*, Vol. 3, No. 1, 7-25. [In Persian]
- Delshad, Sh. (2016). "Contrastive Analysis of the Omissions in Persian Translations of "Hezaro yek shab"." *Quarterly Journal of Language and Translation Studies (LTS)*, Vol. 49, No. 1, 57-89. Doi: <https://doi.org/10.22067/lts.v49i1.55414> [In Persian]
- Delshad, S., Masbouq, S. M., and Abdi, S. (2015). "Induction of Translation of the Story of "Hezaro yek shab" by Abdellatif Tasouji Based on the Pattern of Jean-Rene Ladmiral." *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, Vol. 6, No. 15, 41-61. Url: https://rectall.atu.ac.ir/article_7216.html [In Persian]
- Fathi Mozafari, R, Masbouq, Seyyed Mahdi, and Qaemi, Morteza. (2016). The application of vocabulary's referencing meanings in translation process of Nahj al-Balagha. *Modares Quranic and Hadith Researches*, Vol. 4, No. 7, 95-123. Url: <https://qhts.modares.ac.ir/article-10-11380-fa.html> [In Persian]
- Jahid, M. (2014). "Analysis of the Novel *Musem Al- Hijrah ela Al-Shamal* Based on the Work of the Narrator and Mustafa Saeed." Gilan University, Faculty of Literature and Human Sciences. [In Persian]
- Ladmiral, J. (2011). *Al-Tanzir in Translation*. Translated by Mohammad Jadeer. Beirut: Al-Maghoet al-Arabiya for Translation. [In Arabic]
- Mahdipour, F. (2013). "Jean-René Ladmiral: Cases to Face the Problems of Translation." *Book Month of Literature*, (165), 48-52. [In Persian]

- Mirghani, H. (2012). "Tayeb Saleh and the Problems of Critical Speech." *Journal of Human Sciences*, Sudan University of Science and Technology, College of Languages, Department of Arabic Language. [In Arabic]
- Mirhaji, H, Amani, Marami, J, and Amani, R. (2013). "Pragmatics of Principle of Lexicons Translation Equivalence in Quran translation process". *Journal of Arabic Literature*, Vol. 3, No. 2, 137-164. Url: https://jalit.ut.ac.ir/article_28833.html [In Persian]
- Molvi, M. (2009). "Reviewing the Biography and Works of Tayyeb Saleh Based on Fictional Elements in the Novel *Musem Al- Hijrah ela Al-Shamal*." Thesis, Ministry of Science, Research and Technology, Arak University, Master's Degree. [In Persian]
- Niazi, Sh, and Ghasemi, Z. (2018). *Translation Evaluation Models*. Tehran: Tehran University. [In Persian]
- Nursaidah, A, and Jahanshahlou, P. (2019). "Review of the Novel "*Musem Al- Hijrah ela Al-Shamal*" According to the Components of the Modern Novel." *Research in Narrative Literature*, Vol. 9, No. 1, 95-115. Doi: [10.22126/rp.2020.4400.1168](https://doi.org/10.22126/rp.2020.4400.1168) [In Persian]
- Saleh, F. (2009). "*In Al-Rawaiya Al-Arabiya al-Jadeedah*" Beirut: Dar al-Arabiya Al-olum. [In Arabic]
- Saleh, T. (2004). *Musem Al- Hijrah ela Al-Shamal*. Khartoum: Dar al-Ain. [In Arabic]
- Saleh, T. (2010). *Al-Amaal Al-Kamalah*. Beirut: Dar Al-Audeh. [In Arabic].
- Sayadani, A, and Asgharpour, S. (2018). "Assessing the Translation Process of Words in Nahj al-Balagha According to Ladmiral's Theory (1994)." *Modares Quranic and Hadith Researches*, Vol. 4, No. 8, 133-159. Dor: 20.1001.1.24233757.1396.4.8.3.3 [In Persian]
- Tsuji, A. (2012). *Hezaro yek shab*. Tehran: Talaey Publications. [In Persian]

استناد به این مقاله: شادمان، یسرا، اکبری‌زاده، فاطمه. (۱۴۰۳). ارزیابی ترجمه فارسی رمان «موسم الهجرة إلى الشمال» بر اساس الگوی ژان رنه لادمیرال. *دوفصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۱۴ (۳۰)، ۱۵۷-۱۸۲. doi: 10.22054/rctall.2023.70819.1655

Translation Researches in the Arabic Language and Literature is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.